

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دکتر علی شریعتی

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه جغرافیا رشته مدیریت امور شهری

عنوان :

بررسی نقش شهرداری زنجان در ارتقاء امنیت زنان در عرصه عمومی

استاد راهنما:

دکتر محمد رحیم رهنما

استاد مشاور :

دکتر امید علی خوارزمی

نگارش :

فرناز اصفهانیان

پاییز ۱۳۹۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خداوند را سپاس می گویم بر نعمت های بیکرانیش

و باعرض ارادت وادای احترام به پیشگاه ملکوتی ولی نعمت‌مان، «علی بن موسی الرضا»، که مرا در جوار خود خواند و به این بنده با نظر عنایت نگریست و مرا در برداشتن این گام هر چند کوچک یاری فرمود.

تقدیم به عزیزانم

که از صمیم قلب دوستشان دارم:

پدر دلسوز و مادر مهربانم

و

خواهرها و برادرهایم

با سپاس از :

زحمات بزرگوارانی که چراغ راهم بودند و یاری ام نموده اند و لطفشان در خور تقدیر است. بهمین خاطر در اینجا از جناب آقای دکتر محمد رحیم رهنما، که راهنمایی پایان نامه را برعهده داشتند و در این راه از هیچ کمکی دریغ نمودند، کمال تشکر را بعمل می آورم؛ و سلامتی و موفقیت روزافزون ایشان را در تمام امور آرزومندم.

از جناب آقای دکتر امید علی خوارزمی، مشاور محترم پایان نامه، بدلیل زحمات فراوانشان در تدوین این پایان نامه، بی نهایت سپاسگذارم.

همچنین از اساتید محترم داور، جناب آقای دکتر محمد اجزاء شکوهی و دکتر محمد قاسمی خوزانی، که با نظرات ارزنده خود اینجانب را یاری رساندند تشکر خود را ابراز می دارم.

همچنین از اساتید دانشگاه زنجان جناب آقای دکتر کریم رفاهی، از اساتید دانشگاه تربیت مدرس جناب آقای دکتر ابوالفضل مشکینی، دکتر رسول منتظری، همکلاسی ها و دوستانم: خانم ها مریم عزیزاده، فریال شیرازی، منصوره منصور بهمنی، منصوره زارع مقدم، زهرا خانم محمدی، سیما محمدی، همچنین آقای پیمان خانیانی، کمال تشکر را می نمایم.

از همکاری ادارات و نهادهایی همچون کارکنان دانشگاه زنجان، شهرداری زنجان، استانداری زنجان، کمال تشکر و قدردانی را می نمایم .

فرناز اصفهانیان

چکیده

وجود امنیت در محیط های شهری یکی از الزامات اساسی کیفیت زندگی محسوب می شود. تحقیقات نشان می دهد که حساسیت وجود و یا میزان امنیت نسبت به برخی از گروه های سنی و جنسی متفاوت می باشد، بخصوص برای زنان در عرصه عمومی شهر. در این پژوهش سعی شده با بررسی نقش شهرداری در ارتقای امنیت زنان در عرصه عمومی شهر را مورد مطالعه قرار گیرد روند کار شامل استخراج مبانی و تجارب صورت گرفته، سپس مفهوم سازی و استخراج ابعاد و شاخص ها و متغیرها است. تعداد نمونه بر اساس ضریب احتمال ۵۰٪ محاسبه شده، جامعه آماری در این تحقیق گروهی از زنان محدوده مطالعاتی هر منطقه از شهر زنجان می باشد. جمعیت زنان این شهر بر اساس آمار به دست آمده از سرشماری سال ۱۳۹۰ برابر با ۱۹۲،۳۷۲ می باشد. حجم نمونه برای کل مناطق ۳۸۵ نفر می باشد که با توجه با آن برای هرمنطقه ۱۲۹ عدد پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت در نظر گرفته شده است. سنجش میزان ارتقای امنیت درک شده از فضا و میزان تردد و استفاده از فضا و ارتباط این دو مؤلفه از اهداف اساسی این پژوهش می باشد. نحوه آنالیز داده ها با استفاده از روش های آماری توصیفی (میانگین، جدول فراوانی، درصد فراوانی و نمودارها) و استنباطی (از روش های پارامتری و ناپارامتری، آزمون کولموگروف اسمیرنف) و در بخش تحلیل استنباطی ابتدا فرض نرمال بودن بررسی شده و سپس با توجه به آن نتیجه آن از آنالیز واریانس یک طرفه و آزمون T مستقل استفاده شده است. در این زمینه نتایج مطالعه نشان داد که میزان احساس امنیت موجود در محدوده فضاهای شهری از عوامل بسیار تأثیر گذار بر حضور و مشارکت زنان می باشد و ایجاد فضاهای مطلوب تأثیر عمیقی بر حیات شهری و زندگی شهروندان بخصوص زنان دارد که شهرداریها باید در خلق فضاهای مناسب که امکان حضور تمام گروهها و ایجاد شهر سالم را بوجود می آورند بکوشند.

واژه های کلیدی: امنیت شهری، امنیت زنان، فضای عمومی، نقش شهرداری، منطقه یک و دو

و سه شهرداری زنجان.

فهرست مطالب

فصل اول : کلیات تحقیق

عنوان.....	صفحه ..
۱-۱ مقدمه.....	۲
۲-۱ بیان مسئله.....	۳
۳-۱ ضرورت انجام تحقیق.....	۷
۴-۱ اهداف تحقیق.....	۸
۵-۱ سئوالات تحقیق.....	۸
۶-۱ فرضیات تحقیق.....	۹
۷-۱ پیشینه تحقیق.....	۱۰
۸-۱ روش تحقیق.....	۱۷
۱-۸-۱ روش گردآوری اطلاعات.....	۱۷
۲-۸-۱ روش نمونه گیری.....	۱۸
۹-۱ کاربردهای تحقیق.....	۱۹
۱۰-۱ استفاده کنندگان.....	۱۹
۱۱-۱ تازگی موضوع و نوآوری تحقیق.....	۲۰
۱۲-۱ فرآیند تحقیق.....	۲۱

فصل دوم : مفاهیم و مبانی نظری تحقیق

۲۳	..... ۱-۲ مقدمه
۲۴	..... ۲-۲ تعاریف و مفاهیم
۲۴	..... ۱-۲-۲ تعریف شهر
۲۶	..... ۲-۲-۲ تعریف شهرداری
۲۸	..... ۳-۲-۲ تعریف عملکرد شهرداری
۲۹	..... ۴-۲-۲ وظایف عملکردی شهرداری
۳۰	..... ۵-۲-۲ اهم وظایف شهرداری
۳۱	..... ۶-۲-۲ سیرفعالیت مدیریت شهری (شهرداریها) در ایران
۳۱	..... ۱-۶-۲-۲ مدیریت شهری در دوران باستان
۳۲	..... ۲-۶-۲-۲ مدیریت شهری در دوران اسلامی
۳۴	..... ۳-۶-۲-۲ مدیریت شهری پس از مشروطیت
۳۵	..... ۴-۶-۲-۲ مدیریت شهری در دوره پهلوی
۳۶	..... ۵-۶-۲-۲ مدیریت شهری در دوران جمهوری اسلامی
۳۷	..... ۷-۲-۲ شهرداری و نقش آن در مدیریت شهری
۳۸	..... ۳-۲ طرح موضوع ارتقاء امنیت شهری
۳۹	..... ۱-۳-۲ تعریف امنیت
۴۰	..... ۲-۳-۲ مفاهیم امنیت

۴۵	..... ۳-۳-۲ امنیت از نیازهای اولیه
۴۶	..... ۴-۳-۲ اهمیت امنیت در شهر
۴۷	..... ۵-۳-۲ احساس امنیت در شهرها
۴۸	..... ۶-۳-۲ جنسیت و احساس امنیت
۵۰	..... ۷-۳-۲ ابعاد امنیت
۵۲	..... ۱-۷-۳-۲ امنیت عینی در مناطق برای شهروندان
۵۳	..... ۲-۷-۳-۲ امنیت ذهنی در مناطق برای شهروندان
۵۴	..... ۸-۳-۲ رویکردهای نظری به امنیت شهری
۵۵	..... ۹-۳-۲ تبیین امنیت شهروندی در منطقه
۵۸	..... ۴-۲ طرح موضوع فضای شهر
۵۹	..... ۱-۴-۲ نظریه ترکیب فضای شهر
۶۱	..... ۲-۴-۲ مفهوم فضای شهری امن
۶۱	..... ۳-۴-۲ امنیت در فضاهای شهری
۶۳	..... ۴-۴-۲ ارتباط فضای اجتماعی و فضای کالبدی در ایجاد احساس امنیت
۶۴	..... ۵-۴-۲ روابط اجتماعی مؤثر در افزایش حضور زنان در فضاهای شهری
۶۵	..... ۶-۴-۲ بی نظمی اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل گیری آن
۶۷	..... ۷-۴-۲ چارچوب نظری
۶۹	..... ۸-۴-۲ مدل مفهومی تحقیق

۷۰	..... ۹-۴-۲ نتیجه گیری
فصل سوم : شناخت محدوده مورد مطالعه	
۷۲	..... ۱-۳ مقدمه
۷۲	..... ۲-۳ بررسی ویژگی های شهر زنجان
۷۴	..... ۱-۲-۳ ویژگی های جغرافیایی زنجان
۷۵	..... ۲-۲-۳ ویژگی جمعیتی استان
۷۵	..... ۱-۲-۲-۳ تعداد جمعیت و روند تغییرات آن
۷۸	..... ۲-۲-۲-۳ جمعیت و متوسط رشد سالانه
۷۹	..... ۳-۲-۲-۳ نسبت و ساختار جنسی
۸۰	..... ۴-۲-۲-۳ ترکیب و ساختار سنی
۸۱	..... ۵-۲-۲-۳ هرم سنی جمعیت
۸۲	..... ۳-۲-۳ ویژگی اقتصادی
۸۳	..... ۴-۲-۳ ویژگی کالبدی
۸۳	..... ۱-۴-۲-۳ مراحل تاریخی توسعه شهر
۸۴	..... ۵-۲-۳ برنامه ریزی کاربری اراضی شهر زنجان
۸۴	..... ۱-۵-۲-۳ طرح های توسعه شهری زنجان
۸۵	..... ۲-۵-۲-۳ کاربری اراضی شهر زنجان

۱۶	..... ۳-۳ تاریخچه شهرداری زنجان
۱۹	..... ۳-۴ منطقه بندی های ملاک عمل در شهر زنجان
۱۹	..... ۳-۴-۱ منطقه بندی طرح جامع مصوب
۹۰	..... ۳-۴-۲ منطقه بندی طرح تفصیلی
۹۱	..... ۳-۵ منطقه بندی شهرداری زنجان
۹۲	..... ۳-۵-۱ معرفی اجمالی منطقه یک شهرداری زنجان
۹۴	..... ۳-۵-۲ معرفی اجمالی منطقه دو شهرداری زنجان
۹۶	..... ۳-۵-۳ معرفی اجمالی منطقه سه شهرداری زنجان
۹۸	..... ۳-۶ نقش و اقدامات شهرداری زنجان در ارتقاء امنیت
۹۹	..... ۳-۷ نتیجه گیری

فصل چهارم: آنالیز داده ها و یافته های تحقیق

۱۰۱	..... ۴-۱ مقدمه
۱۰۱	..... ۴-۲ تحلیل توصیفی
۱۰۴	..... ۴-۲-۱ توصیف مشخصات عمومی نمونه های مورد مطالعه
۱۰۷	..... ۴-۲-۲ شاخص های توصیفی سئوالات تحقیق در نمونه های مورد مطالعه
۱۰۸	..... ۴-۲-۲-۱ تحلیل توصیفی متغیر اول (نقش های اجتماعی)
۱۱۰	..... ۴-۲-۲-۲ تحلیل توصیفی متغیر دوم (نقش های نهاد)

۱۱۱	..... ۳-۲-۲-۴ تحلیل توصیفی متغیر سوم (نقش های کالبدی)
۱۱۷	..... ۳-۴ تحلیل استنباطی
۱۱۷	..... ۱-۳-۴ بررسی نرمال بودن توزیع نمونه های مورد مطالعه
۱۱۹	..... ۴-۴ آزمون فرضیه های تحقیق
۱۱۹	..... ۱-۴-۴ فرضیه اول
۱۲۱	..... ۲-۴-۴ فرضیه دوم
۱۲۳	..... ۳-۴-۴ فرضیه سوم
۱۲۵	..... ۴-۴-۴ فرضیه چهارم
۱۲۹	..... ۵-۴ نتیجه گیری

فصل پنجم : آزمون فرضیات و نتیجه گیری

۱۳۱	..... ۱-۵ مقدمه
۱۳۱	..... ۲-۵ آزمون فرضیات
۱۳۵	..... ۳-۵ نتیجه گیری
۱۳۷	..... ۴-۵ پیشنهادات
۱۳۹	..... ۱-۴-۵ محدودیت های تحقیق
۱۳۹	..... ۲-۴-۵ پیشنهادات به محقق های دیگر
۱۴۰	..... منابع و مأخذ

فهرست اشکال

- شکل (۱-۲) نیاز به امنیت شهروندان درهرم مازلو..... ۴۲
- شکل (۲-۲) تصاویری از یک میدان ایده آل ۴۴
- شکل (۳-۲) مدل عوامل موثر برامنیت ذهنی وامنیت عینی خرد ۵۷
- شکل (۴-۲) مدل مفهومی تحقیق ۶۹
- شکل (۱-۳) نقشه موقعیت جغرافیایی استان نسبت به استان های همجوار..... ۷۳
- شکل (۲-۳) مناطق سه گانه طرح تفصیلی شهرداری زنجان..... ۸۹
- شکل (۳-۳) منطقه یک شهرداری زنجان ۱۳۸۸ ..... ۹۱
- شکل (۴-۳) منطقه دو شهرداری زنجان ۱۳۸۸ ..... ۹۳
- شکل (۵-۳) منطقه سه شهرداری زنجان ۱۳۸۸ ..... ۹۵

فهرست جداول

- جدول (۱-۲) مفاهیم و ابعاد امنیت ۵۱
- جدول (۲-۲) چارچوب نظری تحقیق از دیدگاه نظریه پردازان ۶۷
- جدول (۳-۲) توضیحات مربوط به هر بعد از ابعاد ۳ گانه مدل مفهومی ۶۸
- جدول (۱-۳) خانوار و جمعیت بر حسب جنس در نقاط شهری و روستایی ۷۵
- جدول (۲-۳) جمعیت و متوسط رشد سالانه ۷۶
- جدول (۳-۳) تغییرات نسبت جنسی شهر زنجان طی سالهای ۱۳۵۵-۸۵ ..... ۷۷
- جدول (۴-۳) جمعیت بر حسب جنس و گروه عمده سنی ۱۳۹۰ ..... ۷۸
- جدول (۵-۳) جمعیت ده ساله و بیشتر بر حسب وضع فعالیت و جنس در نقاط شهری و روستایی ۸۰
- جدول (۱-۴) شاخصهای توصیفی متغیرهای تحقیق ۱۰۰
- جدول (۲-۴) میانگین متغیر ارتقاء امنیت زنان به تفکیک مناطق شهرداری ۱۰۱
- جدول (۳-۴) توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب سن ۱۰۲
- جدول (۴-۴) توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب تحصیلات ۱۰۳
- جدول (۵-۴) توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب شغل ۱۰۴
- جدول (۶-۴) توزیع فراوانی نمونه مورد مطالعه بر حسب وضعیت تاهل ۱۰۵
- جدول (۷-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر اول در منطقه ۱ ..... ۱۰۶
- جدول (۸-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر اول در منطقه ۲ ..... ۱۰۷

- جدول (۹-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر اول در منطقه ۳..... ۱۰۸
- جدول (۱۰-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر دوم در منطقه ۱..... ۱۰۹
- جدول (۱۱-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر دوم در منطقه ۲..... ۱۱۰
- جدول (۱۲-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر دوم در منطقه ۳..... ۱۱۱
- جدول (۱۳-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر سوم در منطقه ۱..... ۱۱۲
- جدول (۱۴-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر سوم در منطقه ۲..... ۱۱۳
- جدول (۱۵-۴) شاخص های توصیفی و توزیع فراوانی پاسخ سئوالات مربوط به متغیر سوم در منطقه ۳..... ۱۱۴
- جدول (۱۶-۴) آزمون نرمال بودن متغیر ها ۱۱۶
- جدول (۱۷-۴) شاخصهای توصیفی امنیت اجتماعی به تفکیک سه منطقه ۱۱۸
- جدول (۱۸-۴) جدول آنالیز واریانس فرضیه اول ۱۱۸
- جدول (۱۹-۴) نتایج محاسبات آزمون فرضیه دوم ۱۲۰
- جدول (۲۰-۴) شاخصهای توصیفی امنیت کالبدی به تفکیک سه منطقه ۱۲۲
- جدول (۲۱-۴) جدول آنالیز واریانس فرضیه سوم ۱۲۲
- جدول (۲۲-۴) نتایج آنالیز واریانس یک طرفه برای نقش اجتماعی در ارتقاء امنیت در طبقات سنی..... ۱۲۴
- جدول (۲۳-۴) نتایج آنالیز واریانس یک طرفه برای نقش نهادی در ارتقاء امنیت در طبقات سنی..... ۱۲۵
- جدول (۲۴-۴) نتایج آنالیز واریانس یک طرفه برای نقش کالبدی در ارتقاء امنیت در طبقات سنی..... ۱۲۶

فهرست نمودارها

- نمودار (۱-۲) نمودار ابعاد امنیت در فضاهای شهری ۶۲
- نمودار (۱-۳) نمودار هرم سنی جمعیت آبان ۱۳۹۰ ..... ۷۹
- نمودار (۱-۴) توزیع فراوانی نمونه به تفکیک سن در سه منطقه ۱۰۲
- نمودار (۲-۴) توزیع فراوانی نمونه به تفکیک سطح تحصیلات در سه منطقه ۱۰۳
- نمودار (۳-۴) توزیع فراوانی نمونه بر حسب وضعیت شغلی در سه منطقه ۱۰۴
- نمودار (۴-۴) توزیع فراوانی نمونه بر حسب وضعیت تاهل در سه منطقه ۱۰۵

پیشگفتار

شهرداری ها جزو سازمان های محلی محسوب می شوند. شهرداری سازمانی است که در محدوده شهر برای تأمین آن دسته از نیازهای رفاهی و عمرانی شهر که جنبه محلی داشته، فعالیت می کند. شهرداری به عنوان یکی از سازمان هایی است که عملکرد و فعالیت های آن در جهت تأمین منافع عمومی است نقش بسیار مهمی در سیستم شهری و حفظ اداره شهر دارد. با توجه به فعالیت هایی که شهرداری انجام می دهد، یکی از مهم ترین این فعالیت ها ارتقای امنیت شهری شهروندان در فضای عمومی شهر می باشد که ارتقای امنیت شهری، هم براساس بعد کالبدی- نهادی و اجتماعی شهر در نظر گرفته می شود. با ارتقاء هر کدام از این ابعاد در فضای عمومی شهری می توان به ارتقاء کیفیت زندگی و امنیت زندگی در شهر رسید، که در برنامه ریزی شهری طراحی فضاهای عمومی تأثیر بیشتری بر زندگی روزانه زنان تا مردان دارد، زیرا زنان ارتباط نزدیکتری با محیط های شهری داشته و زمان بیشتری را در فضای عمومی شهر برای انجام فعالیت ها و مسئولیت هایشان می گذرانند و این درحالی است که موفقیت و شکست شهرداری در ایجاد و بازسازی فضاهای عمومی نقش بسیار مهمی در ارتقاء امنیت زنان در جامعه دارد. ضرورت و اهمیت این موضوع باعث شده که شهرداری ها به ارتقای فضاهای عمومی شهری بپردازند.

لذا این پژوهش هم به منظور بررسی نقش شهرداری در ارتقاء امنیت زنان در عرصه عمومی شهر در کل منطقه ها که از سه منطقه بیشتر نمی باشد پرداخته و در هر کدام از مناطق شهر زنجان به بعد کمی و کیفی موضوع پرداخته شده است. با توجه به اهمیت فراوان این موضوع، پژوهش حاضر در پنج فصل تدوین شده است، که فصل اول کلیات طرح را توضیح می دهد، فصل دوم، مفاهیم و مبانی نظری تحقیق می پردازد، فصل سوم، ابتدا با معرفی شهر زنجان و همچنین محدوده مورد مطالعه منطقه یک شهرداری زنجان- منطقه دوشهرداری زنجان- منطقه سه شهرداری زنجان، هر کدام به صورت مجزا پرداخته شده است، فصل چهارم، به آنالیز داده ها و یافته های تحقیق پرداخته شده و در نهایت در فصل پنجم با آزمون فرضیات پژوهش به نتیجه گیری و ارائه پیشنهادات پرداخته شده است.

فصل اول :

« کلیات تحقیق »

۱-۱ مقدمه :

شهر، آنچنانکه فرد آنرا در تاریخ می یابد، نقطه اوج تمرکز برای قدرت و فرهنگ یک جامعه است (گلی، ۱۳۹۰، ۱۴۵).

با توجه به اینکه شهر ماورای طبیعی انسان متمدن است و بشر رفاه و آسایش خود را در داخل شهر جستجو می کند برای تحقق این ضرورت مهم نیاز به یک حکومت است حکومتی که اداره و مسئولیت امور، در سطح محلی را به عهده بگیرد. شهرداری در این زمینه به عنوان یک سازمان مسئول، مدیریت امور شهری را با مجوز دولت بدست آورده تا به ایجاد و اداره کردن تأسیسات عمومی و وضع و اجرای نظامات شهری و ارائه خدمات و کالا به تمامی شهروندان بپردازد.

انسان موجود پیچیده‌ای است که دارای انگیزش‌های مادی، معنوی و روحی گوناگونی است. انگیزش نیروی هدایت کننده و سازمان دهنده ادراک و شناخت و رفتار هدفمند آدمی است. با تکامل انگیزش، رفتارها برای ارضای نیازها وارد عمل می شوند. از این رو در طراحی و برنامه ریزی محیطی، شناخت نیازهای انسان از اهمیت ویژه ای برخوردار است (همان، ۱۳۹۰: ۱۴۶).

نیاز به امنیت نیز همواره از بنیادی ترین نیازهای بشر به شمار می رود که با افزایش پیچیدگی جوامع، شرایط تأمین این نیاز و برطرف کردن این مسئله نیز پیچیده تر شده است.

از طرفی فضای شهری مناسب تا حد زیادی تأمین کننده امنیت است و فضای شهری نامناسب از بین برنده آن و زمینه ساز انواع آسیب ها و معضلات اجتماعی می باشد. فضاهای نامناسب شهری، فضاهای بی دفاع، محله های نا امن، کانون های پرتراکم با نظارت کم و نورپردازی نامناسب و... از عوامل تهدید کننده امنیت شهری می باشند.

بنابراین چنین به نظر می رسد که امروزه توجه به مفاهیم امنیت شهروندان بخصوص زنان و روش های ارتقاء آن به عنوان یکی از اولویت های مدیران شهری (شهرداری) تبدیل شده است که جدای از اثرات اجتماعی و فرهنگی بر الگوی رفتار شهروندان و بهبود کیفیت های محیطی نواحی سکونتی و اثرات آن بر نقش کالبدی شهر بر کاهش جرایم شهری و ارتقاء امنیت شهروندان در عرصه عمومی شهر می باشد. تمرکز تحقیق حاضر بر روی بررسی نقش شهرداری زنجان در ارتقاء امنیت زنان در عرصه عمومی است.

۱-۲ بیان مسأله تحقیق :

امنیت شهری را از جنبه اجتماعی می توان به عنوان چارچوب خاصی در راستای خلق فرصتهای متمایز برای زندگی مشترک معنا کرد. به واسطه اشکال غیرمستقیم پیوند، معاشرت و تعاملات، شخصیت شهروندان کثیرالوجه می گردد. همچنین گروهها دارای تأثیر مستقیم بر طرح شهر می باشند و این یکی از معضلات بر سر پیوندهای اجتماعی است (مامفورد، ۱۳۸۵: ۶۲۳).

پژوهشگران در چارچوب واضح بینانه ای امنیت را در واژه های سیاسی و انتظامی تعریف کرده اند و بطور کلی بیشتر، آن را به معنی حمایت از ارزش ها و مقابله با خطرها و دشمن می دانند (براونلو، ۲۰۰۴: ۵۸۶). امنیت را می توان حقی بنیادین و پیش نیازی برای بقا و ارتقای رفاه و سلامت مردم دانست. بر اساس تئوری نیازها در هرم مازلو (۱۹۶۸)، امنیت یکی از نیازهای ضروری و پایه ای برای تعالی انسانی تلقی می شود، درست شبیه نیازهای فیزیولوژیک انسان که برای تداوم حیات ضرورت دارند. در مجموع ارتقاء

این مؤلفه بر سلامت و سعادت انسان ها و در نتیجه جامعه تأثیر مستقیمی می گذارد (گزارش سازمان بهداشت جهانی ، ۱۹۹۸ : ۲۷۱).

جین جیکوبز، نظریه پرداز بزرگ شهری (۱۹۶۱)، در تبیین امنیت شهری به تعامل فضای فیزیکی و فرآیندهای اجتماعی که محیط را می سازد توجه نموده و بر فعال بودن فضا به عنوان عاملی در ایجاد یک محیط امن و موفق تأکید می کند. وی ایجاد حرکت، استفاده های فعال از سطح خیابان و فعالیتهای خیابانی و مراقبت های طبیعی از این فعالیت ها را به عنوان مؤلفه هایی در جهت ساختن یک محیط خوب شهری قلمداد می کند (Boyle,2002:p566).

در مورد اهمیت امنیت زنان همین ترس از وقوع جرم و قربانی شدن، رفتار و حالات را در فضای عمومی شهری تغییر می دهد و این اثرات روی زنان و دیگر گروه های آسیب پذیر اجتماعی و اقتصادی شدیدتر است؛ اثراتی که حرکت های آنها را محدود می کند و به ویژه باعث می شود بعد از تاریک شدن هوا در خانه بمانند و فرصت های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی آنها را کاهش می دهد. در چنین شرایطی زنان از فعالیت های اقتصادی و اجتماعی نظیر کار کردن تا دیروقت یا شغل هایی که شیفته هستند یا کلاس های عصر و فعالیت هایی نظیر آن خارج می شوند و البته در این گونه موارد هیچ تردیدی نیست که همواره زنان فقیرتر بیشتر قربانی جنایت و ترس ناشی از این ناامنی می شوند (لوبوا و متانی ، ۲۰۰۴ : ۱۶) ۱۸.

کشور ایران به عنوان یکی از کشورهای پر جمعیت جهان طی سالهای ۱۳۳۵ تا ۱۳۸۰ جمعیتش ۳/۶ برابر افزایش یافته در حالی که این رشد، برای جمعیت جهان کمتر از ۲/۳ برابر بوده است. رشد جمعیت شهری کشور طی همین مدت ۴۵ سال بیش از هفت برابر بوده است، امروزه با افزایش جمعیت در شهرها شاهد بروز مشکلات عدیده ای هستیم که از جمله این مشکلات می توان به آلودگیهای صوتی، آب و هوا و مشکلات حمل و نقل درون شهری، امنیت شهروندان بخصوص زنان و... اشاره کرد و اگر چاره ای اساسی اندیشیده نشود این مشکلات در زمینه زندگی شهری به صورت مسایلی حاد جلوه گری می کند. در حال حاضر با توجه به اینکه بخش عمده جمعیت کشور در شهرها ساکن هستند لزوم بکارگیری تدابیری مؤثر از سوی سازمانها و ارگانهایی که در مدیریت شهری نقش تعریف شده ای دارند احساس می شود، یکی از این نهادها که نقش محوری در جهت بالا بردن ارتقاء کیفیت و امنیت زندگی در محیط های شهری،